

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมในบริบทของประเทศจีน ที่เป็นการศึกษาถึงนโยบายของภาครัฐในด้านการจัดการมรดกวัฒนธรรม โดยเน้นที่มรดกทางโบราณคดีเป็นสำคัญ งานศึกษานี้มุ่งหวังที่จะเป็นการสะท้อนย้อนคิดให้กับประเทศไทย แม้ว่าบริบททางสังคมจะต่างกัน แต่ได้ชี้ให้เห็นถึงความซับซ้อนและละเอียดอ่อนของมรดกวัฒนธรรม ที่ในด้านหนึ่งต้องการการปกป้องคุ้มครองจากรัฐในฐานะที่เป็น ‘มรดก’ ของชาติที่ต้องอนุรักษ์ไว้เพราะไม่สามารถสร้างสิ่งใหม่มาทดแทนได้ ในขณะที่เดียวกันก็มีสถานะเป็น ‘ทรัพยากร’ ทางวัฒนธรรม เมื่อหน้าที่เดิมหมดไปแต่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจได้ด้วยการพัฒนาภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด และความคาดหวังที่จะให้เกิดผลในการสร้างการตระหนักรู้ถึงคุณค่าและความหมายแก่สมาชิกในสังคม พร้อมทั้งความสามารถในการตอบโจทยสังคมในเรื่องเศรษฐกิจด้วย

‘การจัดการมรดกวัฒนธรรม’ เป็นทั้งแนวคิดและปฏิบัติการที่เป็นความพยายามที่จะผลานการอนุรักษ์และการพัฒนาเข้าด้วยกัน ในบริบทของประเทศจีนนั้นแน่นอนที่ภาครัฐเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ และจากการศึกษานโยบายของรัฐจีนจากตัวบทกฎหมาย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนปฏิบัติการที่พบในท้องถิ่นจากกรณีศึกษา 2 แห่ง ได้แก่ มรดกโลกถ้ำผาสลักหลงเหมิน และแหล่งโบราณคดีจินซา ก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงปฏิบัติการด้านวัฒนธรรมของภาครัฐที่น่าสนใจ

การจัดการมรดกวัฒนธรรมของรัฐจีนอาจมองได้ 2 ด้าน ในด้านหนึ่งก็เป็นการจัดการที่มีนโยบายในระดับโครงสร้างที่เข้มแข็ง มีการจัดการแบบบูรณาการ มีกฎหมายที่ครอบคลุมและเข้มงวด มีการส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์-วัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ มีการจัดการกายภาพของแหล่งทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยและเชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจในทุกระดับของประเทศ แต่ในอีกด้านหนึ่งนั้น ก็อาจมองได้ว่าเป็นการจัดการที่ภาครัฐเป็น stakeholder ที่มีอำนาจและบทบาทในการขึ้นนำสูงมาก จนอาจเรียกได้ว่าเป็นผู้กำหนดมาตรฐานของการสืบทอดอุดมการณ์ทางวัฒนธรรม คือแทบจะผูกขาดการนิยามความหมายของ ‘มรดก’ ไว้ทั้งหมด รัฐจีนแม้ว่าจะยังคงแนวคิดแบบตะวันออกไว้ แต่เลือกที่จะใช้ประโยชน์จากแนวคิดและระบบคุณค่าในแบบตะวันตกซึ่งก็คือแนวคิดเรื่อง ‘มรดกโลก’ ซึ่งสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาประชาคมโลก ในขณะเดียวกันปฏิบัติการภายในประเทศของรัฐจีนก็คือการสร้างความทรงจำทางประวัติศาสตร์ และปลูกฝังอุดมการณ์ทางวัฒนธรรมโดยการถ่ายทอดความรู้ด้านประวัติศาสตร์-โบราณคดีสู่สาธารณะผ่านแบบเรียนและพิพิธภัณฑ์แห่งชาติที่มีขนาดใหญ่โตและทันสมัยที่รัฐทุ่มทุนมหาศาล ในขณะที่รัฐจีนกำลังชะงักเข้มนกับการจัดการกับมรดกวัฒนธรรมอย่างเข้มแข็ง แต่ดูเหมือนว่าชนในชาติกำลังถูกจำกัดจินตนาการไปอย่างน่าเสียดายนอกจากนี้ ยังมีข้อกังวลที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ จากการใช้ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่าง

ฟุ่มเฟือยของเงินในปัจจุบัน การเร่งรื้อฟื้นและประกอบสร้างแหล่งทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ทุกหัวระแหง จากการจัดการมรดกวัฒนธรรมที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องนำทาง อนาคตของสิ่งที่เรียกว่า ‘มรดกวัฒนธรรม’ ของเงินจะเป็นอย่างไร คุณค่าและความหมายของสิ่งเหล่านั้นจะแปรผันไปมากน้อยเพียงใด

Abstract

This research investigates cultural heritage management in the People's Republic of China and the social phenomena surrounding it. The study focuses on the policy of the government. It is hoped that the issues which are pointed out will raise the awareness not only of the governmental officers responsible for archaeological heritage but also the public in general. The study reflects on how complicated and sensitive the matter of cultural heritage can be. Cultural heritage is regarded as a national treasure that needs protection and conservation. At the same time, it is considered, despite its present disuse, a 'resource' that can be used. Heritage is often used for economic purposes. The ideal development plan would be to involve all the stakeholders, including local people. However the difficulty is that expectations are too high and the available resources are often limited.

Cultural heritage management (CHM) is a concept as well as a practice that attempts to combine conservation and development whilst maintaining the value and meaning of the heritage over the long term. As far as China is concerned, the government is the most powerful stakeholder. In order to understand the government's actions this study has examined Chinese laws and the present and previous five-year plans and studied how the Chinese think about heritage management. The research studied two cases, Longmen Grottoes in Luoyang and Jinsha archaeological site in Chengdu. Observations at the two sites have contributed to understanding of governmental operations in a local context.

There are 2 particular features of Chinese governmental policy. One is that the government has a comprehensive policy and constructive plans for cultural heritage management ranging from fundamental to social involvement. The government has substantially supported history and archaeology studies and a specialized organization, CA IASS has been established. The unit is responsible for academic research as well as protecting heritage sites. Whilst the Chinese government has followed the tradition of the East, they have also taken advantages of Western tradition by accepting the idea of the outstanding and universal values of 'World Heritage', which helps to create a good image of the country. The Chinese government, on the other hand, as the most powerful stakeholder has authority to define values and meanings of 'heritage'. What the government seems to have done is to have imposed the notion and memory of Han history and culture into the nation through text books and museum exhibitions, regardless of the diversity of various cultures. Another major issue is the extensive use of the country's heritage for tourism. What will the future of the so-called 'Chinese heritage' be like?